САҤА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 129 (8396). 1998 СЫЛ СЭТИННИ 17 КҮНЭ. ОПТУОРУННЬУК. СЫАНАТА—1 солк. 10 харчы.

Чэпчэтиилээх сурутуу

«Саҥа олох» редакционнай-издательскай холбоһук СЭТИННИ 10 КҮНҮТТЭН 20 КҮНҮГЭР ДИЭРИ, уон күн устата, уу харчынан төлөһөргө 1999 сыл бастакы аҥарыгар «Саха сирэ» уонна «Якутия» хаһыаттарга ЧЭПЧЭТИИЛЭЭХ СУРУТУУНУ ыытар. Сыанalara—160-нуу солкуобай.

Бэчээккэ сурутуу үгэнигэр бара турар, күүтэбит. 21-358 телефоҥҥа билсиҥ.

«Саҥа олох» РИХ сурутууга отдела.

УЛУУС МУННЬАҔЫН СЕССИЯТЫТТАН

СҮРҮН БОППУРУОСКА ТЫЛ ЭТИИЛЭРТЭН

Эрдэ иһитиннэриллибитин курдук, сэтинньи ый 5 күнүгэр Улуус Мунньаҕын XVII-с сессиятын сүрүн дьүүлэһиилэр боппуруоһунан «Улууска 1998 сыл сэтинньи, ахсынньы ыйдарга бюджет үбүн үпскуоттааһын ыытааһах режимин киллэрэр туһунан» этэ. Улууска былаас үрдүкү органа көрбүт дьоһун суолталаах боппуруоһун тула маннык санаалар этилиннилэр:

И. И. ФИЛИППОВ, Хайахсыт нэһилиэгин баһылыга, улуус дьаһалтатын сүбэтин чилиэнэ:

—Коммунальнай өҥөлөрүнэн уонна атын да социальнай чэпчэтиинэн туһанааччыларга бюджеттэн туох да төлөммөккө кэлэр. Бүгүн бюджекка коммунальнайынан туһанааччылар 30 бырыһыаннарыгар диэри хаарчахтааһыны көрөр туһунан быраабыланна киирдэ. Ол тоһо оруннааҕый, бюджет ыстатыйатынан дьиҥ нэктиилэнэн барыллар дуо? Уурааx, дьаһал үбү кытта ситимэээх буолара наада. Үрдүүнэн сэбэ бырадан ылыныы буолар. Ол кэннитэн миэстэҕэ, төлөрүү саҕана, кыбыллаачылар биһиги, нэһилиэктэр баһылыктара буолан хаалабыт. Биир кэмҥэ кыаммыттарга таҥаһынан-сабынан ылан биэрэргэ дьаһал кэлбитэ. Кырдьык, аҕалбыппыт. Сороҕо билигин да сытар, ээн ылан түһэммэт. Аны нэһилиэктэр дьаһалталарын балансатыгар бачча техника «баар» диэн киллэрбиккит. Дьиҥэр, бу эмиэ чуолкайа суох. Коммунальнай управление тэриллээҕиттэн баар техниканы бүтүннүүтүн инвентаризациялаан ЖКХ-га туттарбыппыт эбит. Бэйэҕэ кэллэххэ, нэһилиэккэ коммунальнай өҥөҕө туох да кэмэ суох буоларын туһунан биирдик этэбит, өйдөстүбүт. Арай мас кэрдиитигэр эрэ тугу эмэ толкуйдуохха, кэмэ оҥоруохха сөп. Атына кыаллыбат. Чэпчэтиинэн туһанааччылар диэн 22 киһини чуолкайдаан, нэһилиэккэ испиһэк оҥордубут. Онон үлэлиэхпит. Ол үбүнэн биэрэриэхтээх.

Л. Д. БАРАШКОВА, улуустааҕы ветераннар советтарын председателэ:

—Детсадтарга сылдьар оҕолоох төрөппүттэр усулуоктара 3 оҕоттон үөһэ диэтинэ чэпчэтиилээх этэ. Ол билигин 4-тэн үөһэ оҕолоохторго оҥоһуллар диэн быраабылаҕа киирдэ. Бу сөп буолуо. Итинтэн ыраах, практика көрдөрөрүнэн, аҕардас ийэлэр бары чэпчэтиинэн син сэнкэ туһаналлар, оттон «арахсыбыт» ийэлэр диэннэр арыллыннан хаалан иһэллэр. Үлэлээбэккэ олорор ийэлэр итиэ «арахсыбыт» диэн категорияҕа эрбэхтэр. Онон улууска чэпчэтиинэн туһанар аралаҕа «кыаммат дьиэ кэргэн» диэн көрүллэрэ ордук. Оннооҕор аҕардас, арахсыбыт ийэлэр дьиэ кэргэттэрэ дьэ, кырдьык, хабыллыахтара этэ.

А. А. ХАТЫЛАЕВА, депутат;

—Хардарыта нэҕсыны эрбиҕиниэн, дьиҥ олоххо туттулларынан улууска бородуукталарга орто атыылаһар сыана быһыллыбыта сөп эрээри, сессияҕа көтүөхтээх оҥоһуллан киирбит. Тыа улууһун нэһилиэнньэтин көмүскүүр «сыана» көрүллүбэтэх. Бардын, хааллын диэбит курдук. Эппиэт да оннук иһилиннэ. Техника оҥотуугар оҥоһуллуохтаах үлэлэри эмиэ чуолкайдыахха. Уопсайынан, улуус дьаһалтатын экономикаҕа управлениета бу киллэрбит быраабылатын салгыы хаттаан оҥорон киллэрэригэр сорудахтыахха.

В. Н. КОРКИН, Чурапчы орто оскуолатын директора, депутат:

—Коммунальнай өҥөлөрүнэн туһаммакка кэллибит. Бу бүтүн 30 бырыһыаҥҥа диэри хаарчахтаан туһаныахха диэн киирбитэ, кыах, үп-харчы баар буолларына бырайыак быһыатынан бардын. Субуотунньугунан маһы кэрдиннэ, оскуолаҕа, тэрилтэлэргэ бараллар даҕаны, кэмэ хаһаайыстыбата тэриниэ диэн буолар. Манныхха саҕалыаҕы, үлэлиэҕи ылин-атах кэлгиллэрэ баар: сирэ-уота, техниката, үбэ-харчыта хайдах быһаарыллара. Барыта бобуу-хаайыы дии. Итинньэ кыол, бу дэлина «тыытыллыбат» диэн буолан иһэр. Маны улуус үрдүнэн баар сүрүкү булан быһаарыахха. Хас биирдии нэһилиэк дьэхэ «бас билэбин» диэбэт гына. Аны оскуолаларга итии аһылык киһи-хайдах тэринниэринэн хаачылар. Сорохтор манныахха төрөппүттэн усулуос ылаллар уонна ону харчынан эбэтэр бородуукталар аҕалтараллар. Сорох оскуола тугу да ылбат. Быһата, манна сыһыан араас. Бу боппуруоһу эмиэ киинтэн, биир балаһыанньа оҥорон быһаарыахха. Быһыы оскуолаҕа төрөппүт усулуоһунаҕар буолуох, учебник ылан 20 солк. бэрэкээлэрин да кэрэйэ бараллар. Оттон бу 700 оҕолоох оскуолаҕа 180-ча оҕото хас күн ахсын аһаабакка кэлэр түбэлтэтэ баар. Аҕардас 5-с кылаастарга быйыл 160-ча үөрэнээччини миллыбыт, үксэ уолаттар. Бааммыакка суунуу—проблема. Быар кэрдьыта баар, аны бу кэлин туберкулез кэһүннэ. Общество, нэһилиэнньэ күннээҕи олоҕун-дьаһаҕын туруга оскуолаҕа көстөр-биллэр. Дьэ, маннык уустук кэмҥэ оскуолаҕа болҕомто наада этэ. Биһиэхэ онноҕор оскуола, учууталлар подпискаҕа суруталлара кыаллыбат, тугу да аахпат учууталлар хайдах сайдар?

П. Н. МИШКИН, улуус баһылыгын бастакы солбуйааччы, депутат:

—Үбү үпскуоттааһын кытаанах режимигэр киирии барыта биллэр. Холобур, республикаҕа ылаххха, бастакы уочараттаах соруктар дэммиттэр бүтүннүү Президент, Правительство Председателэ эрэ илии баттааһыннарынан аһаллар. РФ харчы баар буолуутун омук сириттэн кредит ылан эбэтэр эмиссия эрэ быһаарар буолла.

Уматыкка кытаанах лимиккэ киирдибит. Быйылгы тиэйэн кэлии сайыанка 30-40 бырыһыаныгар эрэ хаачыйар. Билигин Алдантан Томмоко быраахтаран эрэллэр. Бастаахха эмиэ тиэллэн аҕалыыларын мэктиэлээбиттэрэ эрээри, орус туран билигин онно туох да суох. Нерюнгриттэн аҕалтарвары гыналлар. Улуус көлүөһэ үрдүттэн олорор. Уматыкка сайаапкалыахпыт эрээри, төлөһөр кыаллыбат. Бастакы уочарат хамнас эрэ ааһар. Бюджекка да бу бастакы ыстатыйа. Балаһыанньа итинник кытаанаҕын үрдүнэн, ордук бюджеттэн үбүлэнээччилэр билигин да «аҕал» диэниинэ олороллор. Холобур, коммунальнай хаачылайы кэлиэхтээх, уматык кэлиэхтээх диэниинэн. Дьиҥэр, коммунальнай өҥөлөргө төлөбүр барыта тохтоон турар. Правительство ону норуокка аһаҕастык этэртэн туттуҥар. Харбалаах чоҕун үлэһиттэрэ быйыл ииҥкитэ забастовкалаатылар. Былырыыҥҥы ииҥи ый чоҕо суох олорбуттара, быйыл да оннук хатылаан чинчилээх. Онон чоҕу Бэстээхтэн 3700, Амма улууһуттан 1500 тонналы ылыахпыт. Кэнсэтин барар. Тиэйтэриини «Сахадорснаб» курдук улахан тэрилтэни кытта дуоҕабардаһыахпыт. Син үбүлэниэ. Бэйэ транспорта кыайбат. Суолу ПМК, ХДСУ тэрилтэлэринэн оҥорторбут. Техникалара улахаттык айгыраата. Билигин таһымыгар тиэйиигэ туруорар соҕотох «Ремтех» эрэ хаалла. Иккиһинэн, нефть, уматык Дьокуускай биэрэр буолларына, бэйэҕэ емкость суох, ииибэт. Нефтебазаҕа 4 емкоһы туруорбуппут. Лимиттэ ылыргa үлэлиэхтэбит, тиэйэр боппуруос. Солярка, таһыытын быһаардахха, баар буолар кыахтаах.

А. А. ШАДРИН, улуус дьаһалтатын баһылыга:

—Бюджет ыытааһах режимигэр киирииниэ бэйэҕэ атын харах таһаарыыгын көрүнэр сөп. Бүгүн да ол инниттэн боппуруос көтөҕүллэр, кэнсэтии турар. Иккис оттугун, нэһилиэнньэ уопсай социальнай ыйааһыны бюджет уйуммат диэн өйдүөхтээх. Боппуруос политическай хайысхата ол. Сыл бүтэрэ икки ый эрэ хаалла. Аасыыт тоҕус ыйга материальнай орөскуоттарга үп-харчы көрүллүбэтэ. Кэлин буолбут Правительство мунньаҕар эмиэ саппаттылар, ас элбиирэ табыллыбатын туһунан. Бюджет кырыымчатын улууска управление начальниктара өйдөөтүлэр. Бэйэ иһинэн үбү киллэриниэргэ үөрэх, культура, доруобуйа харыстабылын управлениелара түһэрбит сметаларынан былаан-сорудахтар тиэрдилиннилэр. Аны манныты хас биирдии нэһилиэктэр оҥостоллоро наада. Бу аттаммыт тэрилтэлэри миэстэҕэ нэһилиэктэр көрөллөр. Коммунальнай өҥөлөрүнэн туһанааччыларга маһы соҕотуопкалааһыныгар күрүөммүөх субуотунньуктары тэрийиэххэ. Төрөппүттэр усулуостара, кырдьык араас, ордук оскуолаларга мараханнык быһаарыллар. Онон оскуолаҕа, детсадка кэмэ хаһаайыстыбаны тэринэр туһунан этиллэр. Бу тула үлэлэһэр, төрүт боппуруостарын көрөр, улууска политика быһыытынан киинньир сөп. Ычаттары үөрэттэрии туһунан. Биһиэхэ «үөрэттэрин» диэн сопповон кэбиһии баар. Мэҥэ-Хаҥалас ыҥырыыта таҕыста. Биирдиилээн дьиэ кэргэттэр үбүлээн үөрэттэрэллэр. Итинниэ этиллэр Егоровтар сир ахсын бааллар. Биир-икки киһи өйөөтүн. Тоҕо табыллыа суоҕай?

Коммунальнай хаһаайыстыбаҕа уустук. Чоҕу, уматыгы Правительство быһаарбакка кэллэ. Томмоттон аҕалтарарга күһэйэллэр. Бу боппуруоска кэлтэй материальнай орөскуоттары кычаты эрэ диэбэккэ, ону таһынан кэмчилээһиҥи көрүнэр наада. Бу отто тоҕо эрэ умнуллар. Дохуоту хантан киллэрэбит? Бу эйиил эмиэ туруо дии. Ону билиҥҥиттэн толкуйдуохха.

Бэлэмнээтэ С. СМИРНИКОВА.

УЛУУСКА ТЫА ХАҺААЙЫСТЫБАТЫН КҮНҮН БЭЛИЭТЭЭҺИН

Сэтинньи ый 14 күнүгэр улууска тыа хаһаайыстыбатын уонна астыыр промышленность үлэһиттэрин профессиональнай бырааһынньыктара киэҥник бэлиэтэнэн ааста.

Күн бастакы аҥарыгар улуус дьаһалтатын актовай саалатыгар сайылыктааһынна уонна сылгыны иитиигэ саҥа атастаһыыта—төгүрүк остуол ыытылынна. Мунньаҕы улуус баһылыга А. А. ШАДРИН кыттыс киирии тылынан аста. Ол кинниттэн тылы, сайылыктааһын—саха киһитин төрүт үгэһин, укулаатын туһунан СР сир реформатыгар комитетын председателэ И. О. ПАХОМОВ, сылгыны иитии, уһуһатын туһа республика ветерин-энтузиаст тэрийээччитэ Е. В. МЕСТНИКОВ, «Туймаада-лизинг» финансовай компания үлэтин туһунан киин директора А. И. НОВГОРОДОВА кыттан кэпсэтиини саҕалыыллар. Ол кинниттэн ырытааччылар элбэх боппуруоска эппиэттээтилэр. Тыл этиитигэр кыттынылар: баайынай хаһаайыстыбаларын салайааччылара Кытаанахтан И. П. ПОНОМАРЕВ, Чурапчы сэлиэнньэтиттэн С. Н. ПУДОВ, Хайахсыт нэһилиэгин баһылыга И. И. ФИЛИППОВ, улуустааҕы ветуправление начальнига Л. И. МАКАРОВА.

Күн иккис аҥарыгар «Айыллаан» Сыынньалаҥ киинигэ икки дакылаат истилиннэ. Бастакынан, «Мварыкчаан» атыы-эргиэн соҕотуопка компаниятын тэрийэр туһунан» улуус баһылыгын солбуйааччы, тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальнига Н. Д. ПОНСЕЕВ дакылаата дьүүлэһиллэн, бу аттаммыт компанияны тэрийэр туһунан үүраах ылылынна. Иккиһинэн, улуус тыатын хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин күнүгэр аналлаах үөрүүлээх дакылааты тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальнигын солбуйааччы М. Н. КОРЯКИН оҥордо. Ол кинниттэн эҥэрдэ тыл этиилэрэ, наҕараадалааһын буолла. Баайынай хаһаайыстыбаларын республикатааҕы мунньаҕар делегаттар талылыннылар.

Бырааһынньыктааҕы биэчэр Саха республикатын үтүөлээх артыһа А. Павлов уонна саха эстрадатын сулуһа, пародист А. Бурнашев концертарынан түмүктэннэ.

«СО» бэй. корр.

ЧУРАПЧЫ — ТААТТА ТАБААРЫСТЫЫ КӨРСҮҺҮҮЛӘРИН 50 СЫЛЫГАР

ХАҺАН, ХАЙДАХ САҒАЛАММЫТАЙ?

1948 сыллаахха, бэс ыйыгар Чурапчыга ыһыах тэриллибит. Онно Таатттаан албэх киһи кэлэн бэртээхэй оонньуулар ыытыллыбыттара. Ол кэмиэ биһиги оройуоммут спорду тэрийэччитэ И. Х. Варламов лоҕулоҕуннуон саахымакка күрэхтэһиэхэ баар эбэ, диэн тыл көтохпүт. Онуоха Семен Иванович Жирков биһиккэ «сиэ этэ» диэбиппит. Ол ыйын, таатталары кэрийэн көрө сыруттахпытына, мин 1946 сыллаахха куоракка көрсөн саахыматтаһа сылдьыбыт уолбун Иннокентий Чьямовы көрсө түстүбүт. Кыратык ону-маны кэпсэтиһэ түһэн баран, Чьямовка: «Биһиги эйигиэ кытта саахыматтаһыахпытын баҕарабыт эбэ, ону эйигэ хайыах этиэхтэйий?»—диэтибит. Онуоха киһибит үөрэ түстэ: «Чэ, борт эбит, мин манна кэлэбит саахыматчыт табаарыстаахпын, ону бидигин булан ааҕалыаҥ.»—диэн буолла. Сотору Чьямовпыт табаарыһын булан ааллар. Онно сэргэһэн икки эр киһи, бир дьахтар күрэхтэһэрэ-бааһырылыннар. Борт сотору саахыматтан булан, милициялар консолэрийэлэриттэн мунньуннубут. Биһиги хаманнадыбыттар С. И. Жирков, М. Д. Соловьева уонна мин, таатталар хаманналарыгар И. П. Чьямов, М. К. Афанасьев уонна Тарабукина диэн быһылаах (чуолкайын өйдөөбөппүн).

Итэ кэрдук оонньуубутун саҕалаатыбыт. Син биэдэ үөрүнүк оонньоон баран хайаатыбыт да кэлэйсыбанна тэҥнэһиннэн түмүктээтибит. Икки өрүттэн үөрүү-көтүү боҕо буолла. Маннык күрэхтэһиини сыл аайы ыытыт-киһи борт да буолуо эбит дэһэстибит. «Дьэ, онон эйиэ эйигиэ биһиэхэ кэлэриҥ» диэн буолбута. Сөбүлэстибит, кийитин ахсаанын албэттибит быһыылаах, бириэмэтин кэлин быһаарыахпыт дэстибит. Итинник, бото кэрдук болдьоҺон тарҕаспыппыт.

Маатын салгыы Чурапчы Таатта холбоҺуктаах ыытарсыллаах ыһыахтара тэриллибэтэҕэ. Оттон биһиги таатталары кытта саахыматка күрэхтэһиибит сылтан сыл кытаанчыгын ахсаана албаан, борт эрийсиллэхтик хас да сыл биһиги кыайыыбытынан саҕаланан баран иэстиэ. Аны 50-нүс сыллар ортолоруттан спорт хас да көрүнүөрэ эбиллэннэр күрэхтэһии көҕө дөкөс сайдан, маассабаһа кэҥэн сангалыы сөбүлэһии түһэрсэн, сүбэлэһэн, күрэхтэһиини аны ахсыннаы 5 күнүгэр—Конституция күнүгэр ыытар үгэс олохтоон, өр сылларга тутуһуллан кэлбита.

Бастаан саахымат күрэхтэһиитин үс турунан ыытарбыт. бастакы күн—бастакы, иккис күн—иккис, үһүс турдар оонньоноллоро. Ону кэлин, саахымат оонньуута олус бытаан, уһун, сыралаах онон иккэ турунан бүтэриэҕин диэн быһаарыы таһаарбыттара. Хамаанда составын 15 киһиэхэ тиэрдибиттэрэ—12 эр киһи, 3 дьахтар оонньуулара. Маныаха оҕото, улахан киһитэ диэн хааччахтааһын суох этэ. Дөкөс ити кэмнэ, спортивнай бырааабыла быһыытынан, оройуонна 3 ый олорбут ханнык баҕарар киһи кыттар бырааптааҕа, иннэ гынан, күрэхтэһиилэр иаһаа тэрэһиннэхтик, хомиоһуута суох, эйэ дэмнэхтик бырааһыныыктыа ыытыллаллара. Онно икки өрүттэн спорду тэрийэччилэр, оройуон салайаччылара доҕордуу быһыынан күрэстэһэргэ спортсменнары көҥүллээн, өйөөн, транспорынан хааччыйан ким күүстээх, ким үчүгэй бэлэмнээх кыайдыа—диэн алдаан, сүбэлээн ыыталлара—ол кыттаччылар саналарын хөтөҕөрө, күүс-уох, өй-санаа утара. Ол кэмнэрдэҕэ салайаччыларга киһи билиитин даҕаны не-иннитэн махтана сатыыр, чахчы даҕаны дьон диэнэ этилэр, кинилэр.

Чурапчы—Таатта табаарыстыы матчевай көрсүһүүлэрин саҕаламыт итиннэ бу—көрсүһүүгэ үбүлүөйдээх 50-с сылыгар этэнэн тиийэн кэлбит киһи быһыытынан, бу күрэхтэһиигэ кыайыыны, кыайтарыыны ахсыбакка туран түс бэйэм сорох саналарбын кылгастык болжоотээн куруйуохтаахпын.

Бастатан туран бу матчевай көрсүһүүнү көҕүлээбит, тэрийсибит отчолорго оройуонна сарсын кытаанах сылларыгар спортивнай үлэҕэ сылдьыбыт, салайбыт киһиэхэ Иннокентий Харитонович Вирламов этэ. Кини 50-нүс сыллар саҕаланыылларыгар эдэр саахыматчыт ойбута. Онтон кэлин спорду салайаччыларынан үлэлээбиттэртэн Афанасий Кириллович Софронов, Егор Васильевич Пудов талааннаах тэрийээччилэр, борт-тэхэй спортсменнар этилэр. Оттон таатталар өрүттэриттэн бу күрэхтэһиигэ үҥэлүүчү суолта биэрэн сыраласпыт, өйүн-санаатын ууран таатталары барылларын итахтарыгар туруортуу өрө күүрдүбүт, таатталар тарбахха баттыыр, ытыктыыр салайаччылара, бойэтэ бастыы спортсмен Алексей Егорович Турнин курдук үтүөкэн киһини биэбэппит. Спортсовет председателиэн үлэлээбит Дмитрий Бравин, райкомга үлэлии сылдьыбыт үтүөкэн саахыматчыт В. Е. Кузьмин, райсовет председателиэн үлэлээбит Е. Е. Борисов дьоннорун-сэргэлэрин өйүүр, көҕүлүүр этилэр диэн өйдөбүллэхпин.

Түгэннэри туһанан, оройуон, улуус туһа, спорт туһа диэн сыраласпыт спортсменнар аатталрын бэлиэтээн аһар тоҕоостоох диэн саныыбын. Ол курдук, бу табаарыстыы көрсүһүүлэргэ саахыматчыт сайдарын иннинэ дьулуспут спортсменнэрэ Д. С. Фомин, Г. М. Попов, Николай, Иван Никитиннэр, Д. Д. Захаров, А. Е. Макаров, С. И. Жирков, М. Д. Соловьева, Е. П. Макарова, М. С. Ноговицын уо д. а. буолаллар. Оттон таатталар өрүттэриттэн киһи спортсмен быһыытынан ахтар, ытыктыыр дьоннорю эмиэ эбэхтэр. Олортон мин бу күрэстэһиини саҕаласпыт саахыматчыт, дуобатчыт, тренер, учуутал Иннокентий Петрович Чьямовы чорбоҕон бэлиэтиибин. Кини Михаил, Владимир Афанасьевтар, Мэндэ Таппыров курдук маастардарга күлүктиэтэҕэ буоллар, республикаҕа бастыыгар кэккэлэриэр тахсар күүстээх саахыматчыт эте. Ол эрэҕэ тренер быыстыынан кини аата сүтүө суоҕа диэн саныыбын. Итиини тэҥэ бэртээхэй саахыматчыттары Андрей Колесовы, Алексей Балановы, Анна Афанасьеваны, дуобатчыттартан кыра эрдэҕиттэн оонньообут талааннаах маастар Егор Мординовы үрдүктүк сыаналыыбын, оттон дьахталлартан Зоя Савиниаҕа тэҥнэтэ сатаан буолуо диибин.

Баҕар, эмиэ итиннэ чурапчылар тоҕо саахыматка кыайтарар этиэхтэйий, диэн суоканнай ыйытыыны биэриэхтэрин сөп. Кырдьык, биһиги, таатталары кытта саахыматка тэҥнэһэр кыахпыт суох. Ол бирачиинэтэ—кинилэр үс маастардара Михаил, Владимир Афанасьевтар, Мэндэ Таппыров республика чемпионнара, Саха сирин чемпионнара улахан таһымнаах күрэхтэһиилэргэ көҥүскэбит дьоннор. Онон таатталар ыырдаралэргэ көҥүскэбит дьоннор. Онон таатталар ыырдаралэргэ көҥүскэбит дьоннор. Отт

◆ АҔААЧЧЫ САНААТЫН ЭТЭР

КЫЫС КУОПТАТА УОННА ОМУК ТЫЛА

Саха народнай суруйааччыта Софрон Петрович Данилов «Санаам туймуулара» диэн (Дьокуускай 1995 с.) кэпсээннэрин хомуурунньугун хаттаан аахтым. Хомуурунньукка барыта 150-чэ дьоҕус кэпсээннэр, этиилэр киирбиттэр. Кылгас буолан баран ол олус да дириҥ ис хоһоонноох, ханнык да киһини толкуйдатар истиҥ, айыыһыт суруйуулар. Олортон биир «куоптата» диэн кэпсээнин, кылгас ис хоһоонун билиһиннэрэн туран, онтон үөскээбит санааларбын кэпсиим.

Биирдэ саха суруйааччыларыгар Италия журналиһа ыалдьыттаабыт. П. А. Ойуунускай аатынан литературнай музейга көрсүһүү кэнниттэн, киэһэ Софрон Петрович Ленин проспегын устун «Лена» гостиницаҕа диэри сатыы атаарбыт. Киһитэ: «Саха кыргыттарын хаартыскаҕа түһэриэм этэ, баҕар дойдубар «Саха кыргыттара» диэн альбом таһаартарыам. Бэҕэһээ аэропортан тахсан иһэн массыына түннүгүнэн хас да саха дьахталларын элэс курдук көрбүтүм. Гостиницаҕа эмиэ. Тюркдартан да, монголлартан да туох эрэ атыннаахтар... ураты көрүҥнээр. Атыннаахтар эрэ диэн буолуо дуо—таһыҕа атыннар—үөрэ көтө кэпсии испит.

Ол курдук, проспекка киирэн аҕыйахта хардыылаат, хаамар дьыгыйан иһэр хара бараан кыыһы устан «чаҕ» гыннарбыт. Аатын ыйыппыт. Кыыһа кэтэмэҕэйдээн баран, «Туйаарыма» диэт ааһа турбут. Биир баар диэн блокнотугар бэлиэтэммит. Онтон хара, кыһыл, от күөҕэ кыраасканан былыһыттан тэрбэччи көрөн бэрт сэргэх кыыс иһэрэн диэки аппаратын туһулуохча буолаат, ыһыктан кэбиспит. Тоҕо?—диэн аргыһа ыйытар. —Косметиката элбэҕэ бэрт. Миэхэ үрүҥүйдаммыт наадата суох, дьиҥнээҕэ наада. Дьиҥнээҕэ!

Салгыы баран автобус тохтобулугар чугаһаабыттар. Онно сабыылаах ларек аттыгар, чахчы даҕаны үчүгэйкээн бэйэлээх кыыс оҕоҕоһунан турара көстүбүт. Дьэрэҕэр атахтарын тумсуттан, көҕөрүмтүйэ кылбачыйар ыас хара баттаҕар тиийэ туох да ордук хоһута суох, чочуйан оҥорбукка дылы барахсан сарсын-буортан тэйэн, кынталлан турар үһү. Дьэ, бу бэйэлээҕи баҕас устар иин дии саныы истэҕинэ, киһитэ кырдьык объективын туһулаат, хаста да чаныргыыт, онтон салгыы устаары бокуйан иһэн, чинкас гыммыт уонна чочумча сиэгэтэ суох утары көрөн турбахтаат, тэттэру эргиллэн, дьон быыһынан дьулурутан турбут. Итальянецка сиэрдэйгэр мааҕыгыэ үөрбүтэ-көппүтэ, сэргэхсийбитэ сүтэ охсубут, албыннаппыкка дуу, үөхтэрбиккэ дуу, дылы хом түспүт көрүҥнэммит. Эбии кини да устубакка гостиницаҕа киирбиттэр.

—Ити кыыһы тоҕо ситэри устубатын?—диэн суруйааччы ыйытар.

—Миэхэ итинниктэр наадата суохтар.

—Тоҕо? Саха кыргыттарын устуом диэбитин дии. Дьэ ити баар, типичнэй саха кыыһа.

—Типичнэй?

—Даа, даа, типичнэй... Дьиҥнээх саха кырасаабыссата.

—Баҕар буолуо...—диэбит киһитэ сэниэтэ суохтук.

—Мин бастаан эмиэ инньэ дии саныыбытым,—итинэн мөккүһүннэрбэттин төбөтүн илгистибит. —Миэнэ итинниктэр наадата суохтар. Итинниктэр биһиэхэ бэйэбитигэр толорулар.

Дьэ, онтон туох буолла диэн бэртэк моһуйбуппун кэннэ:

—Эн кыыс куоптатын английскайдыы суругун өйдөөн көрбүтүҥ дуо?

—Суох. Оннук үлүгэр олорҕом-алдьатыах диэн суруллубут дуо ити кыыс куоптатыгар?

Салгыы олуйсубуппутугар, киһитэ бэртэк кыбыстыбыттыы... «Миэхэ эр киһи наада» диэн суруллубут. Итинник суруктаах куоптаны былыргы идэлээх дьахталлар киэһэ эрэ кэтээччилэр. Омуктар түһэр отелларын таһыгар үлэлии тахсалларыгар. Бырастыы гын, эйиэхэ ити былыргы идэлээхтэр букатын суохтара буолуо диэн эрэнэрим. Онтукам... Ити мин манна атын ыраас сиэри, атын ытык үгэһи күүппүтүм бэрт буолан...

Софрон Петрович, гостиницаҕа баран иһэриэҕэр оссо хом түһэн тоҥон испит. Ларекка чугаһаабыта били кыыһа, харыс да халбарыйбакка, оннугар турарын көрбүт.

Кыыска ыкса чугаһаан, атын киһи истибэт гына аргыый эппит:

—Куоптаҕар туох диэн суруллубутун билэҕин дуо? Кыыс киэн ыйыппытын букатын да истибэтэх курдук, төбөтүн кыһыччы быраҕан, уулусса уҥуоругар одуулуу турбут.

—«Миэхэ эр киһи наада», диэн үһү дии ити суругуҥ. Ыҥырар сурук.

Кыыһа маҥнай уордайбытын омунугар таныылара уллааннаабыттар. Туох эрэ олороругар-оһорорун этиэҕин булла сатаан чаҕ-чарас тэтэркэй уостарын ыстаамахтаабыт. Ол туран, киһитин сирэйиттэн-хараҕыттан аһаҕастык, ноҕуолаан эппэтин, сонньоһуоҕун, сааһа да ийэскэтин өйдөөн, уһун кыламаннардаах харахтара улам кэпсэн барбыттар. Онтон туту эрэ сиигэрыах быһыыннан уоһун ибирдэтэн иһэн, уһа илиитигэр биэрэсвоодиит полиэтиленовай суумкатыгар түөһүн саба тутан, тосту эргиллэн, олбуор иһин диэки ыстаммыт.

Кэпсээн итинэн бүтэр. Дьэ сүрдээх баҕайы. Ол кыыс эрэйдээх куоптатыгар, «миэ эр киһиэхэ наадыйабын» диэн суруктааҕын хантан билиэхтиэй? Билэрэ буоллар тоҕо саба туттан куотуой? Хата дьэ араас ойуулаах, суруктаах «муодунай» омук таҥаһын атыылаһан кэннититтэн астынныта чахчы. Оттон ол куоптата сурутуттан сылтаан омук журналиһа бүтүн саха норуотун кыргыттарын туһунан куһаҕан өйдөбүллээх хааллаҕа, ону билиилэх, сахалар тумус туттар суруйааччыбыт өссө «типичнэй» саха кыыһа диэн тэрээн биэрдэҕэ. Италия киһитэ, билэн турар, эдэр кыыс английскайдыы сататар «эр киһи», «баҕарабын, наадыйабын» диэн тыллары билбэтэ буолуо диэн санаан да көрбөтөх буолуохтаах. Ол да иһин олус хомойдоҕо, кырдьыктанаҕа.

Мантан сиэттэрэн омук тылын билии, үөрэтии, төһөлөөх суолталааҕын туһунан санааларга кэлиэҕин.

Урукку өттүгэр биһиги эрэ дуо диэн киэптэн-хаайтаан олорор кэммитигэр, дойдубутун «тимир» быыһынан буолаан, ким да миэхэ таһаарбат-киллэрбэт политика ыытыллар кэмигэр омук тылын билии соччо туһата, суолтата да суох курдук буолара. Кэрдэбүл да оннук этэ. Биһиги кэлүөнэ оскуолаҕа үөрэнэр кэммитигэр төрүт да суоҕа. Киһи кыбыстар. Син сорохтор үрдүк үөрэхтээммит, өйдөөҕүмсүйбүт буолабыт да омук суругун били нуучалыы «Как баран на новые ворота» диэбит курдук мээнэни көрөбүт. Эбэтэр урут аатырар партизан Дьөгүөрэп оҕонньор Москваҕа тиийэн ардахха этэрбэһин харыстаан кыбыначан баран, атах сыгынньах дабыйбытын, гостиницаҕа олорон, үөрэхтээх дэтэрин, хаһыаты таҥнары тутан аахпыта буола олорорун туһунан анекдот курдук кэпсээн биэрэбит дылы.

Билигин үгүстэр да оннук балаһыанньаҕа киирдибит. Араас бэйэлээх кыыбычыгас, дьэрэкээн суулаах таймалаах, суруктаах-бичиктээх омук аһа-таҥаһа ыһылла түстэ, атыыһыт араҕа элбээтэ. Олортон ис хоһоонун буолуохтааҕар, хайа омук табаара буоларын да быһаарбат атыыһыттар аҕыйаҕа суох буолуохтара. Онтон атыылаһааччылар тустарынан этэ да барыллыбат. Чэй араатыттан, слоннаах буоллаҕына, Индия кэнэ буолуо диирбит, омнуо буолбатах. Эчи ол араас эм-томп, ас-таҥас хаһан хаппа оҥоһуллубутун, туох састааптааҕын, болдьоҕо төһө хаалбытын, хаачыстыбатын туһунан суруктарын букатын да былардаабат өйдөөхтөр, үөрэхтээхтэрэ баһаам буолбахтыт. Судургутук «омук киэнэ», тупсараммыт «импортнай» диэннэн дуоһуйааммыт атыылаһан, аһаан-таҥнан олордохпут.

Быһаччыта, аан дойду аана аһыллына, араас омуктардын аатыһы атыы-тутуу элбээтэ, арыычча бардыбыт кыахтаах өттүбүт, ыччаттарбыт, оҕолорбут тас дойдуларынан күүлэйдээн, сынньанан, эргиэн кэлэллэрэ былыргы саха дьахталлара эрэйдээхтэр сайыҥҥы кэмигэр эрэ, ыамнарын быыһыгар, аттыннааҕы алаас ыалларыгар ыалдьыттаан кэлэллэринээҕэр судурту буолла. Холобур курдук эттэххэ, биирдэ куоракка эдэрчи биир дойдулааҕым көрсүбүтүм саҥа ылбыт квартиратыгар, аҕыйах хонугунан эргиллэн, Арабскай Эмираттартан саҥа дьиэ мебелин толору атыылаһан аҕалбытын көрдөрбүтэ. Чугастааҕы улууска олорор тастын балтым санаатаҕын айы Кытайынан, Кореянан, Турциянан... эргийэн, эргиэн кэлэрин ханнык эрэ аттынааҕы малыгар сылдьан кэлбит курдук судургутук кэпсиэн аһара. Эбэтэр биһиги Мугудайбыт үҥкүүһүт оҕолоро барахсаттар ити быйыл сайын Италиянан, Кипрынан... күүлэйдээн, фестивальга кыттан аатырар кэллэхтэрэ үчүгэйин. Дьэ ол сылдьыылларыгар кэлиилэригэр-барыыларыгар биһиги дьоммут омук тылын үчүгэйдик, төрүт да билбэттэрэ төһөлөөх мэһэй буолара буолуой? Тыла суох киһи курдук илиинэн, атаҕынан кэпсэппитэ буола сатааһын, эбэтэр таас дьүлэй дуу, ахсаа киһи курдук дуу аппайан баран, эрэ мыгаан турар туох үчүгэйдээх буолуой? Истэр-билэр тухары бары континеннар кыра-улахан норуоттарга, үөрэхтээх, үөрэҕэ да суох оттулэрин үгүстэрэ, икки-үс омук тылынан көтүллүк быһаарсаллар, кэпсэтэллэр диэн этэллэр.

Онон баҕарабыт, баҕарбатах да иһин омук тылын киэҥник үөрэтии билиитин олохпут мүччүргүйбэт көрдөбүлэ буолла.

Онтон бу боппуруоска биһиги турукпут хайдаҕый? Билэн туран урукку былааска 70-80 сыл устата «бүөлэнэ» хантан кэлэн оҥуйуу баар буолуой, хаалыыбыт улахана биллэр. Ол эрэн аһара түспэккэ ыраахпакка улууспут оскуолаларыгар омук тылын үөрэтии туһугар кылгастык тохтуоххи. Быйылгы үөрэх дьылыгар 10 орто, биир ситэтэ суох (Хахыйах), биир Чурапчы начальнай оскуолатыгар (директор Неустроев В. М.) уонна алта оскуолаҕа, садтарга барыта 4800 оҕо үөрэххэ киирбит. Атын бары предметтэргэ, сороҕо «бүөлэнэ» да буоллар, учуутал кадрдарынан син хааччыллыбыппыт. Арай, омук тылларын үөрэтиигэ, син урукку курдук, учууталлар тиийбэттэр. Ол курдук бачча диэри Хабаҕсыт, Болтоҥо, Мырыла, Арыылаах... орто оскуолаларыгар омук тылын үөрэппэккэ олороллор диэтиллэр. Былырыын кыһын 11 уһуйаан үөһээҥи группаларыгар омук тылын үөрэтии киирэн испит буоллаҕына быйыл, саҥа тиийбэтинэн, бары тохтотуллубуттар.

Дьэ маны диэтэҕин. Төһөлөөх оҕо дьылҕатын сарбыйан эрэрбит буолуой? Маны бары үөрэх үлэһиттэрэ, төрөппүттэр өйдүүллэрэ, суолта биэрэллэрэ наада этэ. Өйдүүр кыра, дьаһал ылыахха. Кэлэр тиийбэт дии-дии олорон биэрбэтиэххэ.

Омук тылын үөрэтиллибэт оҕолоох оскуолалар төрөппүттэрэ айдааны тардыахтарын, күүскэ туруорсуохтарын наада. Көрөн олорон оҕолорун кэскиллэрэ туорайдааннарын кытары сөбүлэһиэхтэрин табыллыбат. Дьэ, билиҥҥи (кэлэр) үйэ омук тылын үөрэппэтэх оҕо, үөрэҕин салгыыра уустуктардаах буолара, биллиитэ-көрүүтэ аҕыйыра, олоҕор моһуогурара мөккүөрэ суох. Оҕо эрэ буолуо дуо, төрөппүт эмиэ. Онно биир холобур. Аасыыт сайын Арыылаахха саҥа дьиэ туттубут, эдэрчи билэр киһибин көрсүбүтүм:

—Оҕолорум үөрэхтэригэр үчүгэйдэр. Онон атын сиргэ көһүүһүбүн быһыылаах.

—Тоҕо?—диэн муодарҕаан ыйыталбын.

—Омук тылын учуутала суох, онон үөрэппэттэр. Онтуката суох оҕолорум хайна ыраатыахтарай—диэн сонньуйбуттуу эппиттээтэ.

Дьэ ити. Дьон өйдөөн эрэр. Арай үөһэ өттүбүтүгэр кыаллыбат. Ол иһин сайын суруйбуппун хатылаан биһиргэтэбин. Учууталы оҕо тутуохха уонна кинилэр «үлэтэ суох» хаалар усулуобуйаларын тэрийэххэ (хамнастарын үрдэтиэххэ, кэмигэр төлүөххэ, бары усулуобуйаларын тэрийэххэ, учуутал кадрын бэлэмнээһиҥҥэ утумнаах үлэни ыытыахха, бастыҥнартан бастыҥнарын талан ылан үлэлэтэр кыаҕы тэрийиэххэ). Кэлэр кэскилбитин санаан, этэр курдук, айылҕаттан ыйдарыылаах, чахчы талааннаах, баҕалаах оҕолору мунньан Чурапчы орто оскуолатыгар педагогическай хайысхалаах анал кылаастары аһыахха. Кинилэргэ уонна гимназия оҕолоругар (тыаттан киирбиттэргэ) анаан интернатта аһыахха. Сурукэтэ—кыбыстыыта бэрт буолбатах дуо? Сүүрбэһис үйэ бүтүүтүгэр диэри учуутал тиийбэтиттэн үөрэммэккэ олорор, эбэтэр анал үөрэҕэ суох дьонунан солбуттара сатааһын?

Омук тылын үөрэтиини детсадтан саҕалаан, алын кылаастарга быспакка, оскуоланы бүтэриэхтэригэр диэри, үөрэтиэххэ. Тоҕо диэтэххэ, ханнык да тылы оҕо кыра саадыгар түргэнник ылынымтыата барыбытыгар биллэр.

Чэ, ситиниктэр, кыыс куоптатын суругуттан үөскээн тахсыбыт санааларым. Бу этиилэрбин биир эмэ салайааччы, үөрэх үлэһитэ, учуутал төрөппүт болҕомтоҕо ылаллара, толкуйдаан көрөллөрө буоллар диэн баҕа санаабын тиэрдэбин.

Иван ПОНОМАРЕВ.

Килэҥки.

ХАЛААНЫ БИЛГЭЛИИР НААДАЛААХ

ДЬОКУУСКАЙ. Гидрометеорологияҕа уонна тулалыыр эйгэ мониторинныгар Саха сиринээҕи управление начальнигын солбуйааччы Виктор Кильмянинов этэринэн күнү-дьылы официальнай билгэлээһин дааннайдара эрдэ кыайан бэриллибэттэр. Ол эрээри халаан итиэнэ салгын температуратын туһунан балачча эрдэ билиэххэ сөп. Хомойуох иһин, билгэлээһиннэр киһини үөрдүбэттэр.

Элбэх сыллаах кэтээн көрүүгэ дакаастаммытынан, Саха сирин улахан өрүстэригэр алдьатыылаах халааннар сөп-сөп буола, кэлэ тураллар. Хас биирдии өрүс халаанын араас балдьахтаах—үстэн оччут сылга диэри. Онон чугастааҕы сылларга халааннар буола туруохтарын сөп. Итинник быһыы-майгыга содулун сымнатар инниттэн оперативнай информацияны кэмигэр оҥоһуллуохтаах. Ол эрээри үп-харчы суох буолан, ууну-хаары кэтээн көрөр постар улахан өттүлэрэ суох оҥоһуллубуттар. Онон сүүһүнэн бээрэстэлээх сиргэ барыллаан кэтээн көрүү оҥоһуллубат. Онон сибээстээн күнү-дьылы кэтээн көрөөччүлэр нэһилиэннэлээх пууннарга олохтоох дьаһалталар үптэригэр аналлаах постары олохтуурга сүбэлииллэр.

Чугастааҕы ыйдарга халлаан улаханнык тымныйара күүтүллэр. Энискэ тымныйыылар 60 кыраадыс уонна онтон намыһах буолуохтарын сөп. Онон дьиэ-уот коммунальнай хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ сэрэхтээх буоллаллара наада.

СИА.

Эҕэрдэлиибит!

Улуустааҕы ветуправление бары үлэһиттэрин, тыа хаһаайыстыбатын күнүнэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит!

Баҕарабыт айымньылаах үлэни, түргэн дорооболору, дьиэ кэргэттэргитигэр дьолу-соргуну!

Улуустааҕы ветуправление администрацията.

Күндү коллегабытын, ветеранныытын, тыа ветераныы Дария Семеновна ПОПОВАНЫ 85 сааскын туолбут ытык-бэлиэ күнүгүнэн, үс сүүһүнэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит.

Эйиэхэ баҕарабыт түс олоххор дьолу-соргуну, чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, уһун үйэни!

Улуустааҕы ветуправление коллектива.

x x x

Күндү табаарыспытын, күтүөппүтүн Саха Республикатын Государственнай бириэмийэтин лауреатын НОЕВ Дмитрий Михайловиһы үһэ агардаах үбүлүөйүнэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит! Баҕарабыт сырдыктаах үлэҕэр үрдүк ситиһиилэри, түс бэйэҕэр уонна дьиэ кэргэҥҥэр чэгиэн доруобуйаны, чол олоҕу.

Мындаҕаайыттан Кожуровтар, Егоровтар дьиэ кэргэттэрэ.

МАХТАНАБЫТ

Күндү таптанар оҕобут, ийэбитин, балтыбытын, эдьиийбитин улуустааҕы амбулатория дерматологическай кабинетын фельдшерын Слепцова Александра Николаевнаны хоҥолтолооһуук сүтэрбит олус ыарахан кыһалҕабытыгар ыарахан санааларбытын, сүбэлэриниэн күүс-көмө буолан баһыгыан дириҥ кытуруммутун чэчэниттэригэр эр кэммэрги үлэлээбит улуустааҕы киин балыыһа коллективыгар кыһалҕалаах ааға эһэ солбуйааччы Сабурянова С. С., амбулатория сэбиэдиссэйэ Толстоухова Е. П. профком председателэ Попова У. Д., Александра Николаевнаны, киин бииргэ тэрээбүттэрин кытта оскуолаҕа үөрэммит истиҥник сэныыр доҕотторбутугар эх саааҕа дьарыктаабыт убаастыыр тренердэргэр Стасов П. М., Руслан, Тимур табаарыстарыгар (сылаас сэлэйдиспыта Дьячковская М. Д., воспитатель Петрова С. А.) биһиги үлэлиир коллективтарбытыгар «Арчы» УПК (директор Макаров Р. Е.), МУП ЖКХ (начальник Новгородов В. Н.), леспромхоз (начальник Степанов В. Г.), улуустааҕы киин аптека (сэбиэдиссэй Николаева М. Е.), терапевтическай отделения (сэбиэдиссэй Кузьмин Г. Э.), Чурапчытааҕы орто оскуола (директор Корнев В. Н.), Руслан үлэлээбит «Кэскил» уһуйаан (Захарова С. М.) коллективтарыгар, улуустааҕы оһук тыыннаах учууталлар холбоһуктар (сэлэйбачыт Габышева Н. В.), чугас дьүөгэлэрбитигэр Бетюкова Е. И., Березкина Е. П., аймахтарбытыгар: Христофоровтарга, Потапова М. П., мэнэ малларбытыгар Семенова А. Н., Листякова И. С., М. Н., С. Г. Кылаабытыгар дьиэ кэргэттэригэр күндү киһибитин таһаарсыныгар атаарсыбыт бар дьоммутугар үтүө өйдөбүлүгэр, сылаас сиһиннигэр ийэн барҕа махтанабыт тиэрдэбит.

Эһиэхэ барыгытыгар нус-хас олоҕу, табаарыллаах үлэни, дьолу-соргуну баҕарабыт.

Ийэтэ, оҕолоро, кийиитэ, сиэнэ, эдьиийэ, балтылара, быраattara.

x x x

Бу дьыл сэтинньи 4 күнүгэр күндү ийэбитин, бырааппытын, убайбытын СИДОРОВ Савелий Егоровиһы сэһууруактах сүтэрбит ыарахан кыһалҕабытыгар кэлбитэ, өйөөбүт, сүбэ-ама буолбут истиҥ чугас аймахтарбытыгар, аҕа уустарбытыгар. Совхозка бииргэ үөрэммит оҕолоругар, табаарыстарыгар, бииргэ эдэр сылларын сылдьыбыт доҕотторугар, олохтоох дьаһалтаҕа, уһулааһын коллективыгар улахан махталбытын тиэрдэбит. Кэлиэҕэр эһиги доруобуйаны, дьиэ-кэргэҥҥэ сайаҕас санааны баҕарабыт.

Ийэтэ, эдьиийдэрэ, убайа, күтүөтэ, быраattара.

АТЫЛЫЫБЫТ

Хонда-Цивик-Шаттл 4 ВД, механическай коробкалаах 1985 с., УАЗ—тентовай. 1994 с. үчүгэй туруктаах, ГАЗ-53 утепленнай фургон 1994 с. үчүгэй туруктаах, дизельнэй электростанцияны 380 вольттаах, атыылаабыт эбэтэр аҕа атастаһабыт.

Билсэр телефон Мугудайга 27-030.

x x x

Сүүрэ сылдьар үчүгэй туруктаах УАЗ—3962 (санитарка) 17 тыһ. атыылаабыт.

Телефон: Оҥуулууннэ 24-352.

x x x

Сүүрэ сылдьар 1987 с. Москвич-2140 массыынаны собуутар сыанатыгар атыылыабыт эбэтэр аҕа атастаһабыт.

Билсиһэр телефон: 21-453. Федоровтар.

Сэтинньи 24 күнүгэр, ыытыллыахтаах, куорут 11 чаастан Чурапчытааҕы киин библиотекаҕа улууспут «Чурапчы айар түмсүүтүгэр» отчуоттуур-быыбардыыр мунньаҕа буолар.

Бары айар үлэнэн дьарыктаахтар (литераторлар, мелодистар, музыканнар) кыттыһаллара кэтэһиллэр.

Түмсүү сэбиэтэ.

1990 сыллаахха Чурапчы орто оскуолатыгар Оспипов Геннадий Николаевич ааппыгар бэриллибит орто оскуоланы бүтэрбитин туһунан аттестат сүппүтүнэн дьиҥэ суох ааҕыллар.

Ытыктыыр кырдьаҕаспыт, ийэбит, үлэ, тыыл, спорт ветерана

КРИВОШАПКИНА Прасковья Иннокентьевна

өлбүтүнэн кыыһыгар Анастасия Николаевна Егороваҕа, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Чугас малларыттан Жирковтар, Андросовтар, Михайловтар, Новгородовтар, Макаровтар, Готовцева Мария, Н. Н. 1, М. Н. Ефремовтар дьиэ кэргэттэрэ.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Болтоҥо наһаламига олохтооҕо, саргы оҥоһуллубуга, тыыл, спорт ветерана Кривошапкина Прасковья Иннокентьевна өлбүтүнэн кыыһыгар Егорова Анастасия Николаевнаҕа, сиэннэригэр улуус дьаһалтата, ветераннарын Сэбиэтэ.

—Күндү Балтыбытыгар, эдьиийбитигэр Болтоҥо оскуолатын учууталыгар Егорова Анастасия Николаевнаҕа, ийэтэ өлбүтүнэн Саргыгга, Папаҕа, Коляҕа, Петяҕа Посельский Н. Н., Посельский Н. Н., Алексеев Р. Д., Масеин Д. М., Васильев М. Н., Посельский Р. Н. дьиэ кэргэттэрэ.

—Бииргэ үөрэммит дьүөгэбитигэр Егорова Анастасия Николаевнаҕа таптыыр ийэтэ Прасковья Иннокентьевна өлбүтүнэн Новгородова О. П., Ефремова Д. Н., Максимова Н. Д., Иванова М. В., Ефремов М. Н. уонна Слепцов М. М. дьиэ кэргэттэрэ.

—Кыыһыгар, учууталбытыгар Егорова Анастасия Николаевнаҕа уонна киин дьиэ кэргэннигэр 1970—79, 1995—98 сылларга үөрэммит оҕолоро.

Таптыыр кэргэнин, аҕабыт, күтүөппүт Чурапчы сиилэпиэһэтин олохтооҕо

ШАМАЕВ Николай Михайлович

бу дьыл сэтинньи 13 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүн бары аймахтарыгар, табаарыстарыгар биллэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, кэргэнин бииргэ төрөөбүттэрэ, балтта, күтүөтэ.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Үрүҥ Хайалаахтан олох-дьаһах оҥоһуулаах кэвчэйбит комбинат үлэһитэ Шамаев Николай Михайлович ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр, оҕолоругар, аймахтарыгар «Куннэй» КП коллектива, урут бииргэ үлэлээбит доҕотторо.

—Бииргэ үлэлээбит ытыктыыр табаарыспыт Николай Михайлович уһуннук ыараханнык ыалдьан өлбүтүнэн кэргэнигэр Галина Иннокентьевнаҕа, оҕолоругар Коляҕа, Софронга, Мартаҕа, Гошаҕа, Мишаҕа аймахтарыгар Бомбоевтар, Шестаковтар, Постриловтар, Березкин, Корконеевтэр.

—Тапталлаах кэргэнэ, аҕалара уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр Галина Иннокентьевнаҕа, оҕолоругар, аймахтарыгар Кривошапкина, Сеппобоевтар, Ермолаевтар.

—Мэсэ малбыт «Нэрүө Тумуһэ» олохтооҕо Николай Михайлович уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кэргэнигэр Галина Иннокентьевнаҕа, оҕолоругар Коляҕа, Софронга, Мартаҕа, Гошаҕа, Мишаҕа Макаровтар, Бомбоевтар, Шадриннар, Антоновтар, Новгородовтар, Захаровтар, Болтоногоевтар.

—Кэргэнигэр Галина Иннокентьевнаҕа, оҕолоругар бииргэ үөрэммит доҕотторо Местниковтар, Монастыревтар, Петровтар, Собакиннар, Бояконовтар дьиэ кэргэттэрэ.

КҮӨХ САДЫЫ КӨРСӨ ҮЛЭ УМУРУЙУӨХТЭЭХ ЫТЫК КҮӨЛ. Ааҕ сайын эбэнэ «Олоҥхо олохтуур» наар 99» республиканскай ыһыахтыгар атыылааҕы оҕото мытар тутуллара, Правительство быһаарыытыгар Таатта улууһун сыранан Правительство быһаарыытыгар. Таатта улууһун бурук Правительство быһаарыытынан вэтэрилэниэн кэриэстэ олохтонуохтаах улахан эрэ ветеринарнай-биһэр кэлэн сүбэһит буолан бэйэтигэр күүс ыҥардылар. Оҥоһуулаах ыһыах, «Таттастрой» МГ на барыллар. Бүтэрэр ыһыаҕы, «Таттастрой» М-на барыллар. Вытэтигэр ыраас, «Таттастрой» на баралла предприятие коллективтара уонна «Өстөх дьоҕус» предприятие коллективтара ардайгын сайсардаан, ол культура уонна сынньалаҥ паркатын сайсардаан оҥорорго спорт саалын олохтонуохтаах өрөмүөннэһиннэрии эрэ спорт саалын олохтонуохтаах өрөмүөннэһиннэрии дьиэлэр итиэнэ тутууга тохтотуллубут паркалар кэлэр сайын тутуллан быһаарыллыахтаахтар. Бары объектар баар ыһыах оҥорор устуоруйа бэрээдэгинэн ситэриллэн Ыһыах сиригэр тэрээһиннэр. Ол эрээри объектары бааһынаҕа республика Госкомспордар 1,5 мөл. солк. биэриэхтээх этэ дааҕаны, ол үп кэлэ илик. Тутааччылар бу үбү кэтэһэллэр бурдаан тохтоон тураллар.

СИА.

Чурапчы сиилэпиэһэтин олохтооҕо

НЕУСТРОЕВ Михаил Михайлович

бу дьыл сэтинньи 14 күнүгэр хоҥолтолоохтук өлбүтүн бары аймахтарыгар, билэр дьоннорго биллэрэбит.

Ийэтэ, аҕата, кэргэнэ, уола, быраата, эдьиийдэрэ, күтүөттэрэ.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Хатылы ветучастогын ветфельдшеригэр Лебедева Вера Михайловнаҕа быраата Михаил Михайлович өлбүтүнэн ветуправление коллектива.

Таптаныллах ийэтэ

РОЖИНА Аграфена Никитична

өлбүтүнэн улуустааҕы стоматологическай поликлиника сэбиэдиссэйигэр Анна Николаевна Яковлеваҕа уонна киин дьиэ кэргэттэригэр кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Улуустааҕы аптека коллектива.

Таптаныллах аҕата

МАКАРОВ Дмитрий Илларионович

өлбүтүнэн дьүөгэбитигэр Варвараҕа Оксана Дмитриевнаҕа, киин кэргэнигэр Алексей Алексеевичка дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Чурапчыттан Паша, Павел Макаровтар.

Аллаҕар нэһилиэгин олохтооҕо

МОХНАЧЕВСКАЙ Сергей Андреевич

адар сайыгар соһуччу өлбүтүнэн ийэтигэр Мария Григорьевнаҕа, аҕатыгар Андрей Сергеевичка, бииргэ төрөөбүттэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Аллаҕар нэһилиэгин ЖКХ-тын үлэһиттэрэ.

Кундутук саныыр оҕом, балтыбыт, эдьиийбит

БАЙШЕВА Светлана Никифоровна

соһуччу ыарахан ыарыыттан бу дьыл сэтинньи 12 күнүгэр өлөн туйаҕабытын аймахтарбытыгар, билэр дьоннорго биллэрэбит.

Ийэтэ, убайдара, эдьиийэ, күтүөтэ, сиэнэ, быраattara.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Ийэтигэр Дария Федоровнаҕа, эдьиийигэр, убайдарыгар уонна чугас аймахтарыгар Аллаҕар нэһилиэгин дьаһалтата, ЖКХ үлэһиттэрэ.

—Кундутук саныыр балтыбыт Света ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн ийэтигэр Дария Федоровнаҕа, эдьиийигэр, убайдарыгар, сиэнэригэр Соколниковтар, Байшевтар, Гоголевтар.

—Бииргэ үлэлээбит дьүөгэбит Светлана Никифоровна өлбүтүнэн ийэтигэр Дария Федоровнаҕа, бииргэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар Сылан детсадын бииргэ үлэлээбит дьүөгэлэрэ.

—Тапталлаах кыыһа, балтылара Светлана Никифоровна ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн ийэтигэр Дария Федоровнаҕа, эдьиийигэр, убайдарыгар Макаровтар, Гоголевтар, Поповтар, Слепцовтар.

Редактор Г. Г. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 кв. ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 21-333, отделы — 21-265, бухгалтерия — 21-505.

Учредители (соучредители): газеты—Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты: 54607.

Чурапчинская улусная типография. Национальной издательско-полиграфической компании «Сахаполиграфиздат».

ЗАКАЗ № 129. Подписано в печать 18. 11. 98 г. Тираж: 2210.

Автор суруктар этиллэр санаа редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбэһэр буолбаттар. Суруктар эбийиэлэр чаастылар ардьылаахтаахтарыгар, ааптар түс бэйэтэ суруйар.